

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

У статті розглянуто одну з актуальних проблем сучасної професійної освіти – професійної надійності майбутнього фахівця. Досліджено погляди вчених щодо сутності дефініції “професійна надійність”. Запропоновано авторське визначення поняття “професійна надійність фахівця”.

Ключові слова: професійна надійність, суб’єкт праці, помилка, безвідмовність діяльності, працездатність, людина-оператор.

Кожний етап суспільно-економічного розвитку висуває певні вимоги до надійності професійної діяльності суб’єкта. Праця в умовах інноваційного розвитку економіки наповнюється новітнім змістом. Виникають якісно нові виклики в здійсненні професійної діяльності, поглиблюються наслідки помилок. Підвищується відповідальність, важливість прийнятих рішень, надійність яких багато в чому зумовлена якістю аналітичної складової професійної діяльності, практичною спрямованістю знань, що має в своєму арсеналі суб’єкт праці, його здатністю генерувати актуальні знання під реальні потреби.

Через помилки людини внаслідок її недостатньої професійної підготовленості, несприятливих психологічних особливостей, втоми й інших порушень індивідуального характеру відбувається 60–80% усіх аварій і нещасних випадків у промисловості та на транспорті [12]. Помилки водіїв стали причиною дорожньо-транспортних пригод у 60–80% випадків, з них 90% ДТП виникають через помилки в прогнозуванні розвитку ситуації та при прийнятті рішень.

Х. В. Котт [9] наводить дані Meshrati (Personal communication, 1993), які свідчать про те, що нещасні випадки з причини помилкових дій людини відбуваються в системах управління повітряним рухом в 90% випадків, на автотранспорті – у 85%, на ядерних станціях США – у 70%, у транспортній авіації – в 19% випадків. Шокуючі дані наводить К. Рассел [15], згідно з якими через помилки медичного персоналу в США гине до 100 тис. осіб на рік.

У зв’язку з цим постає проблема професійної надійності майбутніх фахівців, що характеризує працівника за кінцевим результатом його діяльності.

Проблема надійності вперше стала об’єктом наукових досліджень у середині ХХ ст. Протягом останніх п’ятдесяти років розуміння сутності “надійності” значно розширилося завдяки розробкам А. Астаф’єва, А. Берга, В. Бодрова, А. Губинського, Ю. Добромиського, В. Дружиніна, Г. Нікіфорова, В. Небиліцина, А. Піскоппеля та ін.

У зарубіжній психології протягом останніх п’ятдесяти років виконано велику кількість досліджень з проблеми надійності людини-оператора.

Їх огляд представлений у працях В. Вудсон, Д. Майстер, Д. Міллер, Д. Норман, К. Парк, Д. Расмуссен, А. Свайн, А. Суейна та ін.

Проте аналіз публікацій свідчить, що, незважаючи на значні результати вчених у дослідженні проблем надійності, системні розробки з питань професійної надійності фахівців з аварійного обслуговування й безпеки на авіаційному транспорті відсутні.

Метою статті є розкриття сутнісних і процесуальних характеристик професійної надійності фахівців з аварійного обслуговування та безпеки на авіаційному транспорті.

Проблема надійності фахівця особливо актуальна у зв'язку з тим, що низка професій характеризується екстремальними умовами, які можуть не тільки зумовлювати зниження надійності людини, а й справляти на неї шкідливий і небезпечний вплив. Це положення визначає тісний зв'язок проблем надійності та безпеки праці.

У психології проблема надійності психічної діяльності дотично присутня з початку оформлення її у самостійну науку. Це зумовлено тим, що будь-які форми функціонування психіки не забезпечені від помилкових проявів. Той факт, що психічне відображення може бути помилковим, ставить питання про надійнісні параметри функціонування психіки. Тому в "ранніх" працях з психології автори, характеризуючи психічні явища та процеси, нерідко вживали терміни "надійність" або "ненадійність". Помилки в перебігу пізнавальних процесів (пам'яті, сприйняття, розв'язання інтелектуальних завдань тощо), неправильні дії, порушення в саморегуляції психічних станів, неадекватні дії в ситуації, що склалася, – всі ці приклади психічної ненадійності завжди були в полі зору експериментальної психології. Говорячи про психологію, зазначимо, що статусу наукової проблеми надійність набула в інженерній психології. Саме в розрізі інженерно-психологічних завдань почалися цілеспрямовані дослідження з цієї проблеми, були зроблені перші спроби формування її понятійного апарату та теоретично-методичних основ. Інженерна психологія вперше порушила питання про надійність професійної діяльності, під якою прийнято розуміти безпомилкове виконання людиною покладених на неї професійних обов'язків (функцій) протягом необхідного часу при заданих умовах діяльності. Досягнення безпомилкового та своєчасного виконання дій і діяльності в цілому є результатом надійного функціонування різних підсистем організму, психіки людини, також її професійної підготовки та досвіду.

В інженерній психології надійність визначають як здатність людини виконувати зумовлені функції із заданою точністю, в межах певного проміжку часу в конкретних умовах діяльності. Г. Ложкін та Н. Повякель визначають надійність як сукупну професійну якість, що є властивістю системи (чи її окремих частин) і визначається через категорію станів, а стан оцінюється тим, наскільки в конкретний момент людина чи система управління відповідають вимогам, що до них висуваються" [5, с. 98]. Дослідники розглядають професійну надійність спеціаліста як властивість людини, що характеризує її здатність безпомилково виконувати професійну діяльність протягом необхід-

ного терміну часу при заданих умовах або як здатність підтримувати потрібну якість діяльності у визначених умовах протягом заданого часу.

Становлення в інженерній психології проблеми надійності пов'язано з тим, що людина-оператор з певних причин допускає в процесі професійної діяльності різні за характером помилки. А отже, справедливою буде думка, що проблема надійності є похідною проблеми помилок. Ціна людських помилок стрімко зростає з появою складних автоматизованих систем управління. Нерідко розплатою за непрофесійні дії оператора, що керує такими системами, є не тільки зниження показників ефективності та надійності системи управління, економічні й матеріальні втрати, а й загибель людей. Тому для вирішення завдання забезпечення необхідної надійності автоматизованих систем управління важливе, а часто й вирішальне значення має надійність виконання своїх функцій її інтегральною, найбільш відповідальною ланкою – людиною. У зв'язку з вищесказаним зауважимо, що більшість інженерно-психологічних розробок безпосередньо або опосередковано спрямовані на забезпечення надійності професійної діяльності людини-оператора. Так, у працях В. Небиліцина [8] і Б. Ломова [6] уперше в інженерній психології було викладено психологічний зміст проблеми надійності та намічено шляхи досліджень у цій галузі. На їх думку, надійність оператора може бути істотно підвищена шляхом узгодження, гармонізації характеристик людини та машини, тобто шляхом урахування особливостей психічних процесів і властивостей людини при проектуванні засобів індикації, органів управління, інформаційних панелей, ергономіки робочого місця загалом. Окрім того, надійність роботи людини-оператора безпосередньо залежить від якості її професійної підготовки, індивідуальних особливостей, зокрема властивостей нервової системи й особистісних факторів.

З погляду результативності діяльності поняття надійності фахівця означає, насамперед, безвідмовність, безпомилковість і своєчасність дій, спрямованих на досягнення конкретних професійних цілей у процесі взаємодії з технікою або з іншими фахівцями. Тому, на думку В. Бодрова, наявність або відсутність відмов і помилкових дій можна розглядати як основний професійний (зовнішній) показник надійності фахівця [2, с. 4].

Б. Ломов розглядає поняття “надійність” з якісного та кількісного боку. “Як якісна характеристика надійність є здатність системи (або її ланки, деталі) виконувати необхідні функції в заданий інтервал часу. У кількісному визначенні надійність є ймовірність того, що система або її елемент будуть виконувати необхідні функції задовільно протягом заданого часу і в заданих умовах” [7, с. 78].

Співзвучною є думка В. Небиліцина про те, що визначення надійності людини може мати не тільки кількісний, а і якісний характер. Використання кількісних (імовірнісних) засобів оцінювання надійності людини складно реалізувати, оскільки її психологічні та фізіологічні параметри взаємопов'язані й функціонують фактично безперервно, а реакція індивіда на суму зовнішніх впливів має нелінійний характер [2, с. 36].

Б. Ломов показав зв'язок надійності людини з її працездатністю, з функціональним станом (втомою), з типологічними властивостями нервової системи. Характеризуючи параметри точності людини, він особливо детально розглянув такий параметр надійності, як помилки, зокрема, запропонував їх класифікацію, визначив підходи до вивчення причин їх виникнення, виявив деякі особливості прояву помилок при сприйнятті інформації, розпізнанні сигналів і на інших етапах перетворення інформації [6, с. 36].

За численними даними зарубіжних дослідників, на надійність професійної діяльності та процес прийняття рішень впливають різні чинники: складність завдання й інформаційне перевантаження [13]; зовнішні чинники [10]; вік, професійний досвід [11]; рівень розвитку професійно важливих якостей [14]; рівень професійної підготовки фахівця [16] тощо.

У психолого-педагогічній літературі поняття “професійна надійність” нерідко ставлять в один синонімічний ряд з поняттям “ефективність діяльності”, тобто зі здатністю людини вирішувати покладені на неї завдання своєчасно й точно протягом заданого часу з мінімальними витратами сил, засобів, енергії та ресурсів. Критеріями її ефективності при цьому є: своєчасність – виконання поставленого перед людиною завдання у відведений для цього термін часу; точність (безпомилковість) – здатність вирішувати поставлене завдання без помилок, оптимально чи в межах установлених відхилень; надійність – збереження здатності вирішувати поставлене завдання точно й своєчасно протягом заданого часу (робочого циклу, робочого дня, в особливих ситуаціях тощо); витрата ресурсів – кількість енергії (фізичної, психічної), що витрачається людиною в процесі трудової діяльності, а також швидкість відновлення її початкового рівня працездатності [1, с. 5].

Г. Ложкін та Н. Повякель, вивчаючи психологічні аспекти професійної діяльності, відзначають, що надійність діяльності людини-оператора пов'язана з категорією ефективності діяльності й впливає на її результативні показники. Переважно вона відображає процесуальну характеристику якості діяльності та за певних умов зниження надійності трудового процесу може суттєво не впливати на кінцеві результати [5, с. 98]. Вчені вважають поняття ефективності ширше за поняття надійності, розуміючи під ефективністю “кількісну міру досягнення мети з урахуванням витрат” [5, с. 32] та розглядають надійність, якість і продуктивність як результативний аспект ефективності діяльності.

У низці досліджень поняття “надійність” визначено через категорію працездатності. Так, у праці А. Губинського зі співавторами [4] надійність подано як властивість зберігати стійку працездатність у певних режимах і умовах роботи. А. Войтенко зі співавторами [3] поняття надійності окремих її показників визначають також як властивість людини зберігати свою працездатність.

На нашу думку, надійність нерозривно пов'язана з працездатністю як системною властивістю, що утворюється в результаті включення в діяльність. Професійна надійність характеризує людину за кінцевим результатом діяльності, за точністю та своєчасністю дій у трудовому процесі.

Надійність є сукупною якістю, властивістю людини, зумовленою її спрямованістю на професійну діяльність, професійною підготовленістю та досвідом. На рівень професійної надійності фахівця впливають також ступінь розвитку його професійно важливих якостей і стан функціональних систем організму (Г. Нікіфоров, 1996; В. Бодров, В. Орлов, 1998; А. Крилов, 2000 та ін.).

В. Бодров зазначає, що технічний прогрес і негативні наслідки, що його супроводжують у вигляді помилкових дій та відмов техніки, аварій, професійного травматизму, є причиною вивчення надійності діяльності людини. Зміст і напрями її розвитку визначалися досягненнями в галузі психології та фізіології праці, інженерної психології, ергономіки, аваріології тощо. Основним предметом досліджень у цій галузі є помилка людини в процесі діяльності, її причини, прояви й наслідки, а також психологічні рекомендації щодо забезпечення високої надійності та безпеки праці [2, с. 48].

Надійність людини-оператора іноді ототожнюють з поняттям стійкості робочого процесу. Поняття надійності є більш широким, оскільки стійкість характеризує збереження рівня ефективності та якості діяльності на відносно стабільній, однорідній, незмінній ділянці трудового процесу при вирішенні конкретного завдання. Надійність діяльності, окрім вищевказаного, відображає й особливості зміни стійкості при переключенні від одного завдання до іншого, при переході до різних умов виконання цих завдань у межах конкретної діяльності. У зв'язку із цим надійність конкретної діяльності характеризує ймовірність збереження її стійкості в умовах, що змінюються.

Найбільш істотним недоліком більшості визначень є те, що в них не відображено біологічну та психологічну сутність явищ забезпечення стійкості, пластичності, адаптивності й компенсації психічних і фізіологічних процесів, що регулюють цілеспрямовану поведінку, мобілізацію функціональних резервів та особистісних ресурсів.

На нашу думку, подібні визначення надійності акцентують увагу на внутрішніх, потенційних можливостях і здібностях людини в її забезпеченні, але не повною мірою розкривають специфічність цього поняття з погляду процесуальних (стійкість функціонування) і результативних (безвідмовність, безпомилковість тощо) характеристик.

Ряд дослідників при визначенні поняття надійності людини використовують імовірнісну характеристику виконання нею трудового завдання. На думку А. Войтенко і В. Пономаренко [3], ймовірнісна категорія цього поняття більш повно відображає сутність професійної надійності. У своєму твердженні автори спираються на визначення Б. Ломова [6], який вважає, що надійністю діяльності є ймовірність того, що робота буде виконана на будь-якій стадії функціонування системи протягом заданого часу.

Нам імпонує думка дослідників, які вказують на доцільність включення в поняття професійної надійності фахівця характеристик самої особистості, здатності людини зберігати оптимальну ефективність і напруженість праці й

необхідні фізичні та психічні якості в умовах можливого ускладнення виробничої ситуації (Н. Завалова, Б. Ломов, Р. Макаров, В. Пономаренко).

Окремі дослідники при визначенні надійності виділяють крім процесуальних, результативних показників також фізіологічний, психофізіологічний і психологічний компоненти, що виконують функції енергетичного, ресурсного, інформаційного забезпечення, регуляції діяльності (Л. Дікая), а також соціально-психологічний, комунікативний компоненти (Б. Ломов, В. М'ясніков, С. Саричев та ін.).

Останніми десятиріччями минулого століття у зв'язку з необхідністю класифікації помилок оператора були розглянуті окремі аспекти особистісної надійності, що впливають з психологічного осмислення поняття “людського фактора”, яке почали активно впроваджувати в науковий обіг. А. Філіппов, Б. Ломов та інші, враховуючи розмитість цього поняття, виділяли “особистісну” і “групову” складові стосовно класифікації причин помилок оператора [2, с. 87]. “Особистісний фактор” визначали як сукупність індивідуальних особливостей конкретної людини, які можуть стати причиною виникнення помилкових дій, тобто можуть бути пов'язані з причинами виникнення, характером перебігу та результатом порушень у діяльності.

У публікаціях наступних років перелік класів причин помилкових дій не змінився, за винятком того, що морально-політичні якості стали називати морально-етичними, а характеристика видів причин зазнала незначних змін [2, с. 81].

Більшість формулювань визначають надійність людини як властивість, що характеризує її здатність безвідмовно, якісно, безпомилково виконувати будь-яку діяльність протягом певного часу при заданих умовах і при збереженні в допустимих межах психофізіологічної “ціни діяльності”.

Одним з найбільш важливих є питання про критерії надійності фахівця.

Надійність неможливо виміряти, оскільки не існує приладу, який би міг вказати на величину цієї якості. Тому поширеним є уявлення, що оцінити таку властивість людини, як надійність, можна за допомогою сукупності її показників. Як критерії дослідники часто використовують різні характеристики:

- безвідмовність і швидкість виконання робочих функцій фахівця;
- точність і стійкість параметрів функціонування;
- безвідмовність, безпомилковість і своєчасність дій, спрямованих на досягнення конкретних професійних цілей;
- психофізіологічна “ціна” діяльності та результуючі параметри роботи;
- ефективність і завадостійкість.

Пошуки критеріїв надійності передбачають вивчення не тільки наявних, а й потенційних якостей людини, аналіз її резервів, які змінюються в процесі життя та діяльності. Як зазначає Б. Ломов [7], складнощі в пошуку цих критеріїв зумовлені обмеженою можливістю використання для цієї мети аналітичних даних і необхідністю врахування динамічної взаємодії ансамблю функцій. Надзвичайно важким є також виявлення ступеня стійкості тієї чи іншої функції, якості, властивості людини.

Надійність фахівця не можна охарактеризувати на основі лише кількісних показників, які використовують для оцінювання технічних систем. Тільки після якісного аналізу трудового процесу, виявлення його найбільш складних етапів, вивчення структури діяльності й окремих дій стає можливим здійснити кількісне оцінювання надійності. Для цього В. Небиліцин [8] запропонував використовувати такі критерії: кількість завдань, що виконуються без помилок; кількість помилок за певний проміжок часу або відрізок діяльності; середній робочий час між двома помилками; ймовірність роботи без помилок протягом певного проміжку часу або відрізка діяльності.

Професійна підготовка фахівців у ВНЗ, діяльність яких пов'язана з роботою в екстремальних умовах, окрім оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, повинна обов'язково включати процес формування професійної надійності. Недоліки підготовки фахівця в цьому аспекті можуть у подальшому призвести до того, що молода людина, пройшовши професійно-психологічний відбір у ВНЗ, набувши там спеціальних знань і вмінь, у подальшій професійній діяльності не зможе працювати на необхідному рівні надійності.

Таким чином, проблема надійності професійної діяльності є актуальною проблемою не тільки психології праці, а й професійної освіти.

Як технологія, що забезпечує формування професійної надійності фахівця, може виступати педагогічний супровід професійної освіти.

Найважливішим принципом педагогічного супроводу є визнання права суб'єкта освіти на самостійне прийняття рішення про шляхи свого професійного становлення й усвідомлення відповідальності за його наслідки. Метою педагогічного супроводу є створення умов для повноцінного професійного становлення особистості.

Педагогічний супровід у ВНЗ, на нашу думку, це цілісна система взаємодії суб'єктів освітньої діяльності в ході навчально-виховного процесу, спрямованого на створення передумов для успішної професійної підготовки та становлення майбутніх фахівців.

Реалізація технології педагогічного супроводу формування професійної надійності фахівця можлива при використанні особистісно орієнтованих технологій професійного розвитку.

Педагогічний супровід формування професійної надійності фахівця передбачає створення передумов для його професійного розвитку, становлення професійного "Я", адекватної самооцінки, освоєння методів професійного самозбереження. Ефективний педагогічний супровід формування професійної надійності фахівця має стати складовою особистісно орієнтованої професійної освіти.

При визначенні поняття "професійна надійність суб'єкта діяльності" ми виходили з таких положень:

– системоутворювальним фактором професійної надійності суб'єкта є дії в моменти прийняття рішення, коли фахівець, який виступає наділеним повноваженнями суб'єктом, повинен на основі наявних знань в

умовах невизначеності та дефіциту часу усвідомлено й відповідально прийняти рішення, здійснити професійну діяльність;

– професійна діяльність суб'єкта – це процес вирішення комплексних, багатокритеріальних, взаємозумовлених професійних завдань принципово нового рівня;

– характерними ознаками надійності, на які вказують більшість учених, є: досягнення поставленої мети, безвідмовність, підтримання робочих параметрів протягом певного часу, мінімізація помилок, стійкість до невизначеності ситуації, запас резервних можливостей, ефективна групова взаємодія, своєчасність виконання професійних дій.

Висновки. У результаті осмислення й узагальнення отриманої в процесі дослідження інформації, ми дійшли висновку, що професійна надійність фахівця – це сукупна властивість суб'єкта, що характеризує його здатність продуктивно, якісно, з оптимальними енергетичними та часовими витратами вирішувати актуальні професійні завдання в заданих умовах діяльності, вдосконалюючи свою професійну компетентність і середовище професійної діяльності відповідно до суспільних і особистісних потреб.

Список використаної літератури

1. Анализ и учет факторов, влияющих на эффективность деятельности человека-оператора / под ред. А. И. Прохорова, Р. Э. Эльбура. – Рига : Мысль, 1974. – 105 с.
2. Бодров В. А. Психология и надежность: человек в системах управления техникой / В. А. Бодров, В. Я. Орлов. – Москва : Ин-т психологии РАН, 1998. – 288 с.
3. Войтенко А. М. К вопросу о профессиональной надежности летчика / А. М. Войтенко, В. А. Пономаренко // Военно-медицинский журнал. – 1993. – № 5. – С. 51–53.
4. Губинский А. И. Теория надежности в применении к оператору / А. И. Губинский, Б. Ф. Ломов, Р. М. Мансуров, Г. В. Суходольский // Инженерная психология в приборостроении. – Москва, 1967. – С. 116–124.
5. Ложкин Г. В. Практическая психология в системах “человек-техника” : учеб. пособ. / Г. В. Ложкин, Н. И. Повякель. – Киев : МАУП, 2003. – 296 с.
6. Ломов Б. Ф. Деятельность человека-оператора в системах “человек-машина” / Б. Ф. Ломов // Вестник АН СССР. – 1975. – № 1. – С. 51–60.
7. Ломов Б. Ф. Человек и техника / Б. Ф. Ломов. – Москва : Советское радио, 1966. – 464 с.
8. Небылицын В. Д. Надежность работы оператора в сложной системе управления / В. Д. Небылицын // Хрестоматия по инженерной психологии / под ред. Б. А. Душкова. – Москва : Высш. шк., 1991. – С. 238–248.
9. Cott H. V. Human Errors: Their Causes and Reduction / H. V. Cott // Human Errors in Medicine. – New Jersey : Hillsdale. – 1994. – P. 63–65.
10. Novak D. Dual-task performance in multimodal human-computer interaction: Psychophysiological perspective / D. Novak, M. Mihelj, M. Munih // Multimedia Tools and Application. – 2012. – Vol. 56. – № 3. – P. 553–567.
11. Himma K. E. The concept of information of overload: A preliminary step in understanding the nature of a harmful information-related condition / K. E. Himma // Ethics and Information Technology. – 2007. – Vol. 9. – P. 259–272.
12. O'Hare D. Cognitive failure analysis for aircraft accident investigation / D. O'Hare, M. Wiggins, R. Batte, D. Morrison // Ergonomics. – 1994. – Vol. 37. – № 11. – P. 1855–1869.

13. Psychophysiological Evaluation of Task Complexity and Cognitive Performance in a Human Computer Interface Experiment / William M. Mount, Deborah C. Tucek, Hussein A. Abbass / Neural Information Processing: Lecture Notes in Computer Science // 19th International Conference, ICONIP. – 2012. – Doha, Qatar. – November 12–15, 2012. – Vol. 7663. – P. 600–607.
14. Queuing Network Modeling of a Real-Time Psychophysiological Index of Mental Workload in Event-Related Potential (ERP) / Wu Changxu, Liu Yili, C. Quinn-Walsh // Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Part A: Systems and Humans. – 2008. – Vol. 38. – № 5. – P. 1068–1084.
15. Russel C. Human error: Avoidable mistakes kill 100.000 heftiness a year / C. Russel // Washington Post. – 1992. – February 18. – P. WH7.
16. Theerasak P. Information overload among professionals in Thailand // Journal of Information Technology Impact. – 2010. – Vol. 10. – № 3. – P. 171–200.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2015.

Лещенко Г. А. К вопросу профессиональной надежности авиационных специалистов

В статье рассматривается одна из актуальных проблем современного профессионального образования – профессиональной надежности будущего специалиста. Исследуются взгляды ученых на сущность дефиниции “профессиональная надежность”. Дается авторское определение понятия “профессиональная надежность специалиста”.

Ключевые слова: профессиональная надежность, субъект труда, ошибка, безотказность деятельности, работоспособность, человек-оператор.

Leshchenko G. To the Problem of the Professional Reliability of Aviation Specialists

The article deals with one of the topical problems of modern professional education – the problem of the professional reliability of future specialists. The views of scientists on the interpretation and understanding of the definition “professional reliability”. It has been defined, that the dominating number of formulations defines the person’s reliability as the feature to unfailingly, qualitatively, precisely realize any activity within the defined period of time under specified conditions and in case the “cost of activity” is saved to the permissible psychophysiological bound. The factors that influence the professional activity reliability and the process of decision making are defined.

It is noted, that the professional training of university specialists, acting in extreme conditions, except for mastering the system of professional knowledge, skills and habits, certainly includes the process of the professional reliability formation, for the lack of the specialist’s training in this case can lead that the specialist after having passed the professional-psychological selection, having acquired special knowledge and skills in the future professional activity will not be able to work on the needed reliability level.

As a result of reflection and generalization obtained in the course of research information, we concluded that the specialist professional reliability - a combined entity property that characterizes its ability to productively, efficiently, with optimal energy and time spent to solve actual professional tasks in given conditions of by improving their professional competence and professional work environment according to social and personal needs.

Key words: professional reliability, subject of labor, mistake, infallibility of activity, working ability, person-operator.